

Dodržování základních principů výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí a

Kurátor pro děti a mládež jako pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí:

1. Zná principy sociálně- právní ochrany dětí včetně základních lidských práv a svobod a v praxi je důsledně uplatňuje společně se zásadami sociální práce.
2. Posuzuje každý případ dítěte odděleně a respektuje jedinečnost dítěte, jeho rodiny a situace. Respektuje slabé i silné stránky klientů, bez předsudků, vztah ke klientům je partnerský, založený na vzájemné úctě a respektu, vychází ze zvláštností a specifických potřeb každého klienta a chránění právo na soukromí a důvěrnost sdělení v souladu se zákonem o SPOD.
3. Řídí se postupy výkonu sociálně-právní ochrany dle platných předpisů a odpovědně plní povinnosti vůči zaměstnavateli.
4. Spolupracuje s odborníky při poskytování SPOD a tím zvyšuje kvalitu poskytované sociálně – právní ochrany.
5. Vzdělává se, usiluje o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.
6. Pro svůj osobní růst využívá znalosti a dovednosti svých spolupracovníků a odborníků.
7. Respektuje přední hledisko sociálně-právní ochrany, tedy nejlepší zájem a blaho dítěte, ochranu rodičovství a rodiny, právo a povinnosti rodičů vůči dítěti, podporuje jejich odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte, pomáhá rodině a motivuje rodiče, aby mohlo vyrůstat ve svém přirozeném prostředí.
8. Nabízí a zprostředkovává dítěti a rodině spolupráci s organizacemi, které zajišťují sociální a další odborné služby.
9. Posuzuje možnosti a schopnosti klientů, zapojuje klienty do procesu řešení jejich situace (podpora aktivního řešení situace, podílení se na vytváření individuálních plánů ochrany dítěte, ...).
10. Snaží se zamezit oddělení dítěte od rodičů či osob odpovědných za jeho výchovu, pokud to není v přímém rozporu s jeho nejlepšími zájmy.
11. Bylo-li dítě umístěno mimo svou rodinu, poskytuje dítěti mimořádnou ochranu, podporuje pravidelný účelný kontakt s oběma rodiči, není-li to v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Pomáhá v návratu dítěte do jeho přirozeného prostředí či náhradního rodinného prostředí (pracuje na ozdravení rodinného prostředí, udržuje pravidelný kontakt s dítětem a jeho rodiči, podporuje zdravé vztahy mezi jednotlivými členy rodiny,...).
12. Ctí právo dítěte na jeho osobní názor a přání, pomáhá mu je v rámci možností uskutečnit.
13. Ctí právo dítěte na soukromí, nevystavuje dítě svévolnému zasahování do soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na jeho čest a pověst.

Sociálně – právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. **Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly.**

Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte přijatá považují rodinu za základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu. Dítě ve smyslu těchto mezinárodních dokumentů potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu. **Listina základních práv a svobod** věnuje pozornost dětem a rodině v článku 32 tak, že dává rodičovství a rodinu pod ochranu zákona a dětem a mladistvým zaručuje zvláštní ochranu. Zákony respektují jeden ze základních principů fungování rodiny, a to právo a povinnost rodičů společně vychovávat a pečovat o děti, a pokud je toho třeba, požadovat pomoc. Jakékoliv zasahování do soukromí a rodinného života je možné teprve tehdy, jestliže rodiče nebo osoby odpovědné za výchovu dětí o to požádají, anebo se o děti nemohou nebo nechtějí starat. Vedle uvedených dokumentů je ochrana dětí upravena i v dalších mezinárodních smlouvách a v právních předpisech níže uvedených. Co se rozumí sociálně právní ochranou dětí, vyjadřuje konkrétně **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o SPO“), přičemž zdůrazňuje, že **nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte.** Jsou to např. občanský zákoník, občanský soudní řád, trestní zákon, trestní řád, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, školský zákon, právní předpisy o sociálním zabezpečení a další.

Z výše popsaných základních právních dokumentů jsou odvozeny **hlavní principy právní úpravy sociálně právní ochrany dětí:**

- Předním hlediskem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí.
- Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu.
- Sociálně-právní ochrana se poskytuje bezplatně.
- Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem nezletilým dětem mladším 18 let, pokud zletilosti nenabývaly dříve.
- Stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou, Listinou a práv vyplývajících z mezinárodních závazků ČR.

- Stát nenahrazuje plnění povinností a odpovědnost rodičů, ani nezasahuje do jejich postavení jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy.
- Vůdčím pravidlem pro činnost orgánů sociálně právní ochrany je princip preventivního působení na rodinné vztahy, jsou-li zasaženy tak, že přichází v úvahu působení veřejné moci.
- Opatření sociálně-právní ochrany jsou volena podle konkrétní situace, v níž se dítě nachází, a podle intenzity ohrožení. Při volbě řešení je brán potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.
- Důraz je položen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů).
- Děti dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo děti, které nemohou být ponechány v tomto prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy.
- V případě osvojení dítěte do ciziny je nezbytné respektovat princip subsidiarity, tj. považovat osvojení dítěte do ciziny za náhradní způsob péče o dítě teprve tehdy, jestliže dítě nemůže být předáno do výchovy v rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu. Pro tuto situaci jsou mezinárodními smlouvami a zákonem o SPO uceleně formulována pravidla pro kontakt s cizinou ve věcech sociálně-právní ochrany dětí.
- Orgánům sociálně-právní ochrany dětí mají povinnost sledovat výkon ústavní nebo ochranné výchovy, cílem sledování je dodržování práv dětí, rozvoj duševních a fyzických schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v zařízení a jak se vyvíjejí vztahy mezi rodiči a dětmi.
- Cílem sociálně-právní ochrany dětí je též sanace rodin.
- Na principu dobrovolnosti se mohou na výkonu sociálně-právní ochrany dětí v zákonem vymezených činnostech podílet i fyzické nebo právnické osoby, které však k takovému působení musí mít pověření. Určité činnosti představující zásadní zásah do postavení dítěte nebo osob za ně odpovědných jsou však vyhrazené státním orgánům nebo orgánům veřejné správy v přenesené působnosti.